

วิเคราะห์การอิมโพรไวส์กลองชุดของ อัลัน ดอร์สัน
ในบทเพลง เพนทาบลูส์ และแอเรจิน จากอัลบั้ม วอลทซ์ชินวียโฟล
AN ANALYSIS OF ALAN DAWSON'S DRUM SET IMPROVISATION IN THE SONGS 'PENTA
BLUES' AND 'AIREGIN' FROM WALTZIN' WITH FLO ALBUM

คณาธิป ขวัญรุ่งวิทยา* KANATIP KWANRUNGVITAYA*

เจตนิพิฐ สังข์วิจิตร** JETNIPITH SUNGWIJIT**

พลังพล ทรงไพบูลย์** PALANGPON SONGPAIBOON**

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบต่าง ๆ จากการบรรเลงกลองชุดของ อัลัน ดอร์สัน ในบทเพลง เพนทาบลูส์ และ แอเรจิน จากอัลบั้ม วอลทซ์ชินวียโฟล โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ในประเด็นแนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก และรูติเมนต์เป็นหลัก บทเพลง เพนทาบลูส์ และ แอเรจิน ทั้ง 2 บทเพลง มีโครงสร้างและการนำเสนออิมโพรไวส์กลองชุดที่แตกต่างกัน โดยบทเพลง เพนทาบลูส์ เป็นบทเพลงที่มีอัตราจังหวะ 5/4 อัลัน ดอร์สัน ได้ประพันธ์ขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของสังคีตลักษณ์แบบบลูส์ 12 ห้อง มีการอิมโพรไวส์กลองชุดแบบเดี่ยว ส่วนบทเพลง แอเรจิน เป็นบทเพลงแจ๊สมาตรฐานที่มีอัตราความเร็วสูงและมีสังคีตลักษณ์แบบ ABAC มีการอิมโพรไวส์กลองชุดสลับกับเครื่องดนตรีอื่นในวงช่วงท่อน B และ C

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเริ่มต้นจากการคัดเลือกบทเพลง ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ อัลัน ดอร์สัน และวิเคราะห์ บทเพลง เพนทาบลูส์ และ แอเรจิน โดยอ้างอิงแนวคิดของ เทอร์รี โอ มาฮอนนี และแนวคิดในการวิเคราะห์ต่าง ๆ จากหนังสือ งานวิจัยหรือบทความที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยถอดโน้ตการอิมโพรไวส์กลองชุดด้วยตัวเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์การอิมโพรไวส์ สรุปผล และจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อัลัน ดอร์สัน เป็นมือกลองที่มีความชำนาญในด้านการใช้รูติเมนต์ต่าง ๆ ในการอิมโพรไวส์ กลองชุดของเขา ได้มีการใช้รูติเมนต์เพื่อสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอก และถูกพัฒนาด้วยแนวคิดต่าง ๆ ในลำดับถัดมา อีกทั้งมีการร้อยเรียงเรื่องราวอย่างมีแบบแผนทั้ง 2 บทเพลง ด้วยแนวคิดทางดนตรีสำหรับอิมโพรไวส์ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้หรือการพัฒนาทักษะบรรเลงกลองชุดในดนตรีแจ๊สได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวคิดการอิมโพรไวส์/ การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก/ รูติเมนต์/ เพนทาบลูส์/ แอเรจิน

* นักศึกษาปริญญาโทบัณฑิต, วิทยาลัยดนตรี, มหาวิทยาลัยรังสิต, kanatip.k63@rsu.ac.th.

* Master student, Conservatory of Music, Rangsit University, kanatip.k63@rsu.ac.th.

** รองศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยดนตรี, มหาวิทยาลัยรังสิต, jetnipith.s@rsu.ac.th.

** Associate Professor Dr., Conservatory of Music, Rangsit University, jetnipith.s@rsu.ac.th.

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยดนตรี, มหาวิทยาลัยรังสิต, palangpon.s@rsu.ac.th.

*** Assistant Professor Dr., Conservatory of Music, Rangsit University, palangpon.s@rsu.ac.th.

Abstract

This research investigates the musical concepts and structural elements in Alan Dawson's drum set performances of "Penta Blues" and "Airegin" featured on the album *Waltzin' with Flo*. The study specifically examines Dawson's improvisational approaches, the development of primary rhythmic cells, and the application of rudiment. The two selected pieces provide contrasting frameworks for drum improvisation. "Penta Blues," composed by Dawson, is a 12-bar blues in 5/4 time, featuring an extended solo drum improvisation. In contrast, "Airegin" is a high-tempo jazz standard with an ABAC structure, where Dawson's improvisations are integrated with solos from other instruments during sections B and C.

The research methodology involved the selection of compositions, a review of biographical and musical materials related to Dawson, and the establishment of a theoretical framework based on the analytical approach of Terry O'Mahoney and other relevant scholarly literature. The drum solos were transcribed by the researcher and verified for accuracy by a thesis advisor. Subsequent analysis led to the synthesis of findings and the completion of the thesis.

The study's results indicate that Dawson demonstrated a high level of mastery in integrating rudiment into his improvisational language. His solos utilized rudiment as foundational rhythmic cells, which were then developed through various musical concepts. Both pieces reveal a strong sense of formal organization and narrative continuity in Dawson's improvisational approach. The insights from this research may offer meaningful contributions to the pedagogy and development of jazz drum performance skills.

Keywords: Musical concepts/ Motif development/ Rudiment/ Penta Blues/ Airegin

บทนำ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการอิมโพรไวส์เป็นองค์ประกอบสำคัญของดนตรีแจ๊ส ซึ่งเปรียบได้กับบทสนทนาที่ใช้สื่อสารในรูปแบบภาษาของดนตรี (ธีรัช เล่าห์วีระพานิช, 2562, น. 2.) นักดนตรีที่บรรเลงอิมโพรไวส์แต่ละคนล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกัน สำหรับบทบาทกลองชุดในดนตรีแจ๊ส การอิมโพรไวส์ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับเครื่องดนตรีอื่นในวง ทั้งนี้มีกลองระดับโลกในปัจจุบันต่างได้รับอิทธิพลและแนวคิดที่สืบทอดมาจากมีกอลองรุ่นก่อนหน้า เช่นเดียวกับ อลัน ดอร์สัน (Alan Dawson, ค.ศ.1929-1996) มีกอลองระดับโลกผู้มีความโดดเด่นทั้งด้านการบรรเลงกลองชุดและการสอนดนตรีการถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับการบรรเลงกลองชุดของเขาได้สร้างมีกอลองที่มีชื่อเสียงในระดับโลกในปัจจุบันจำนวนมาก (Ramsay, 1997, p. 8.) ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการอิมโพรไวส์กลองชุดของดอร์สัน ในบทเพลง Penta Blues และ Airegin เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ (Musical Concepts) แนวคิดการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก (Motif Development) และรูดิเมนต์ (Rudiment) โดยทั้ง 2 บทเพลงประกอบอยู่ในอัลบั้ม Waltzin' With Flo อัลบั้มหนึ่งเดียวที่ดอร์สันเป็นผู้นำวง อีกทั้ง Penta Blues ยังเป็นบทเพลงที่มีอัตราจังหวะซ้อน (Complex Time) ดอร์สันเป็นผู้ประพันธ์ และ Airegin เป็นบทเพลงแจ๊สมาตรฐานที่เป็นที่รู้จักของนักดนตรีแจ๊ส และยังมีโครงสร้างที่แตกต่างจากบทเพลงแจ๊สทั่วไปที่ควรนำมาศึกษาอย่างยิ่ง ผู้วิจัยคาดหวังว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบเหล่านี้ จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้หรือการพัฒนาทักษะบรรเลงกลองชุดในดนตรีแจ๊สในลำดับต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและองค์ประกอบการอิมโพรไวส์กลองชุดของ อลัน ดอร์สัน ในบทเพลง Penta Blues และ Airegin จากอัลบั้ม Waltzin' with Flo

ขอบเขตการวิจัย

1. วิเคราะห์เฉพาะการอิมโพรไวส์กลองชุดของ อลัน ดอร์สัน จำนวน 2 บทเพลง จากอัลบั้ม Waltzin' with Flo ตามจุดต่าง ๆ ดังนี้
 - Penta Blues วิเคราะห์การอิมโพรไวส์กลองชุดในช่วงบทนำห้องที่ 1-12 และช่วงเดี่ยวกลองชุด 4 คอรัส ห้องที่ 229-277
 - Airegin วิเคราะห์การอิมโพรไวส์กลองชุดในท่อน B และ C 2 คอรัส ห้องที่ 261-328
2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก และรูดิเมนต์ หากมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจนอกเหนือจากประเด็นข้างต้นผู้วิจัยจะหยิบยกมาวิเคราะห์เป็นกรณี
3. ผู้วิจัยวิเคราะห์การอิมโพรไวส์กลองชุดของ อลัน ดอร์สัน โดยใช้แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ และแนวคิดการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกของ เทอร์รี โอ มาฮอนนี (Terry O'Mahoney) เป็นส่วนหนึ่งในการอ้างอิงผลการวิเคราะห์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. คัดเลือกบทเพลงทั้ง 2 บทเพลง และวิเคราะห์การอิมโพรไวส์
2. สืบค้นข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ อัลัน ดอร์สัน บทเพลง อัลบั้ม และทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย
3. ถอดโน้ตเฉพาะการอิมโพรไวส์กลองชุดตามจุดต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในขอบเขตงานวิจัย
4. ตรวจสอบความถูกต้องของโน้ตที่ถอดโดยอาจารย์ที่ปรึกษา
5. วิเคราะห์การอิมโพรไวส์ สรุปผลการวิเคราะห์ และจัดทำเป็นรูปเล่มในรูปแบบวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัย

บทเพลง Penta Blues เป็นบทเพลงที่อยู่ในสังกัดลักษณะแบบบลูส์ 12 ห้อง โดยมีโครงสร้างในบทเพลงได้แก่ ช่วงบทนำ-ช่วงทำนองหลัก (ท่อนหัว)-ช่วงอิมโพรไวส์ 1-ช่วงอิมโพรไวส์ 2-ช่วงอิมโพรไวส์กลองชุด-ช่วงทำนองหลัก (จบ) ดังตารางที่ 1 การอิมโพรไวส์กลองชุดของดอร์สันในบทเพลง Penta Blues เกิดขึ้นทั้งหมด 2 ช่วง ได้แก่ช่วงบทนำในห้องที่ 1-12 และท่อนการอิมโพรไวส์กลองชุดทั้งหมด 4 คอรัสในห้องที่ 229-277 (สามารถสแกน QR Code โน้ตบทเพลง Penta Blues ในหน้า 14)

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างในบทเพลง Penta Blues

ที่มา : ผู้วิจัย

ช่วงเพลง	จำนวนคอรัส	ห้องที่	รายละเอียดในช่วงเพลง
ช่วงบทนำ	1 คอรัส	ห้องที่ 1-12	อิมโพรไวส์กลองชุดโดยยัดจังหวะหลัก
ช่วงทำนองหลัก (ท่อนหัว)	2 คอรัส	ห้องที่ 13-48	
ช่วงอิมโพรไวส์ 1	8 คอรัส	ห้องที่ 49-144	แซ็กโซโฟนอิมโพรไวส์
ช่วงอิมโพรไวส์ 2	7 คอรัส	ห้องที่ 145-228	เปียโนอิมโพรไวส์
ช่วงการอิมโพรไวส์กลองชุด	4 คอรัส	ห้องที่ 229-277	อิมโพรไวส์กลองชุดบน สังกัดลักษณะของบทเพลง
ช่วงทำนองหลัก (จบ)	2 คอรัส	ห้องที่ 278-301	

สำหรับบทเพลง Airegin เป็นบทเพลงที่อยู่ในสังกัดลักษณะ ABAC มีความยาว 36 ห้อง มีโครงสร้างในบทเพลงได้แก่ ช่วงบทนำ-ช่วงทำนองหลัก (ท่อนหัว)-ช่วงอิมโพรไวส์ 1-ช่วงอิมโพรไวส์ 2-ช่วงอิมโพรไวส์ 3-ช่วงอิมโพรไวส์กลองชุด-ช่วงทำนองหลัก (จบ) ดังตารางที่ 2 ในบทเพลงนี้มีการอิมโพรไวส์กลองชุดในท่อน B และ C สลับกับเครื่องดนตรีอื่นจำนวน 2 คอรัส ในห้องที่ 261-328 พื้นที่การนำเสนอการอิมโพรไวส์กลองชุดนั้นมีเพียง 8-12 ห้อง ซึ่งน้อยกว่าบทเพลง Penta Blues พอสมควร แต่ดอร์สันก็มีวิธีนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป (สามารถสแกน QR Code โน้ตบทเพลง Airegin ในหน้า 14)

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างในบทเพลง Airegin

ที่มา : ผู้วิจัย

ช่วงเพลง	จำนวนคอร์ส	ห้องที่	รายละเอียดในช่วงเพลง
ช่วงบทนำ	-	ห้องที่ 1-8	
ช่วงทำนองหลัก (ท่อนหัว)	1 คอร์ส	ห้องที่ 9-44	
ช่วงอิมโพรไวส์ 1	2 คอร์ส	ห้องที่ 45-116	แซ็กโซโฟนอิมโพรไวส์
ช่วงอิมโพรไวส์ 2	2 คอร์ส	ห้องที่ 117-188	เปียโนอิมโพรไวส์
ช่วงอิมโพรไวส์ 3	2 คอร์ส	ห้องที่ 189-260	ทรัมเป็ตอิมโพรไวส์
ช่วงการอิมโพรไวส์กลองชุด	2 คอร์ส	ห้องที่ 261-328	อิมโพรไวส์กลองชุดสลับกับเครื่องดนตรีอื่น
ช่วงทำนองหลัก (จบ)	1 คอร์ส	ห้องที่ 329-364	

ผลวิจัยการวิเคราะห์การอิมโพรไวส์กลองชุดของ ดอร์สัน ทั้ง 2 บทเพลง มีการนำเสนอการอิมโพรไวส์โดยใช้แนวคิดหรือองค์ประกอบที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไป เพื่อให้ผลการวิจัยนี้มีความชัดเจนและครบถ้วนตามประเด็นการวิเคราะห์ที่กำหนดไว้ในขอบเขตงานวิจัย ได้แก่ แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกรูติเมนต์ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ที่พบทั้งหมดมานำเสนอด้วยตารางที่ 3 ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลวิจัยการวิเคราะห์อิมโพรไวส์กลองชุดของ อลัน ดอร์สัน ในบทเพลง Penta Blues และ Airegin ในประเด็นต่าง ๆ

ที่มา : ผู้วิจัย

ประเด็นการวิเคราะห์	รายละเอียด	<i>Penta Blues</i>	<i>Airegin</i>
แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์	อิมโพรไวส์กลองชุดโดยยึดจังหวะหลัก	*	
	การเน้นย้ำจุดสำคัญในบทเพลง	*	
	การแต่งประโยคขึ้นใหม่และการพัฒนาประโยค	*	*
	การจัดกลุ่มโน้ตที่ผิดปกติ	*	*

ประเด็นการวิเคราะห์	รายละเอียด	<i>Penta Blues</i>	<i>Airegin</i>
การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก	การซ้ำ	*	*
	การย่อยหน่วยย่อยจังหวะเอก	*	
	การประดับโน้ต	*	*
	การขยายประโยค	*	*
รูติเม้นท์	พาราดีเซล	*	*
	ซิกสโตรกโรล	*	*
	ดับเบิลสโตรก	*	*
	แดร์ริก	*	
	ไฟว์สโตรกโรล	*	
อื่น ๆ	การเพิ่มกลุ่มโน้ต	*	*
	โอเวอร์เดอะบาร์ไลน์	*	*

สรุปผลการวิจัย/ อภิปรายผล

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ แนวคิดการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะ ของ เทอร์รี โอ มาฮอนนี่ เป็นส่วนหนึ่งในการอ้างอิงผลการวิเคราะห์ และได้กำหนดตัวอักษร L และ R เพื่อสื่อถึงการบรรเลงด้วยมือซ้ายและมือขวา ตามลำดับ โดยปรากฏให้เห็นในโน้ตตัวอย่างต่าง ๆ ในหัวข้อสรุปผลการวิจัย/ อภิปรายผลนี้ ในการอิมโพรไวส์กลองชุดของ ดอร์สันทั้ง 2 บทเพลงมีประเด็นต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ที่เหมือนกันหลายประเด็น แต่จะมีรายละเอียดและการนำเสนอที่ แตกต่างกันพอสมควร ผู้วิจัยจึงสรุปตามประเด็นสำคัญตามขอบเขตของงานวิจัย ได้แก่ แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก และรูติเม้นท์ไว้ดังนี้

1) แนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์

ในช่วงบทนำของบทเพลง Penta Blues การอิมโพรไวส์กลองชุดของดอร์สันมีลักษณะเด่นที่การเน้นย้ำลักษณะ จังหวะแบบเดียวกับแนวคิดหลักไว้เสมอ การเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลักดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการบรรเลง ประกอบของกลุ่มเครื่องดนตรีที่บรรเลงเสียงประสานในบทเพลง Penta Blues นี้ โดยมีการเน้นย้ำลักษณะจังหวะ ดังกล่าวอยู่ตลอดทั้งช่วงบทนำ การบรรเลงในลักษณะนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์กลองชุดโดย ยึดจังหวะหลัก ของเทอร์รี โอ มาฮอนนี่ อย่างเห็นได้ชัด (O'Mahoney, 2004, p. 77.)

การอิมโพรไวส์กลองชุดในช่วงบทนำของบทเพลง Penta Blues สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ช่วงละ 4 ห้อง ในระหว่างการเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลักนั้น ผู้วิจัยพบวิธีการบรรเลงเพื่อสร้างความแตกต่างในแต่ละช่วงที่น่าสนใจ โดยใน 2 ช่วงแรก (ห้องที่ 1-8) พบการใช้หน่วยย่อยจังหวะเอกที่มีลักษณะเด่นเป็นการดำเนินจังหวะหลัก ซึ่งมีการบรรเลงไรต์ เป็นองค์ประกอบทั้งหมด ส่งผลให้มีความหนาแน่นของจังหวะ (Rhythmic Density) ไม่แตกต่างกัน จากนั้นในช่วงสุดท้าย ของช่วงบทนำ (ห้องที่ 9-12) ผู้วิจัยพบการเพิ่มความหนาแน่นของจังหวะให้แตกต่างจากสองช่วงแรกอย่างเห็น

ได้ชัด เนื่องจากการเปลี่ยนองค์ประกอบจากการบรรเลงไรต์ มาเป็นการประดับโน้ต (Embellishment) ด้วยรูติเมนต์ที่หนักกลอง สิ่งที่น่าสนใจคือ เมื่อนำการอิมโพรไวส์กลองชุดของดอร์สันทั้ง 3 ช่วงมาเปรียบเทียบกับแนวทำนองของบทเพลง Penta Blues จะเห็นได้ว่าการเรียบเรียงประโยคในการอิมโพรไวส์กลองชุดมีความสอดคล้องกับรูปแบบประโยคแบบ ถาม-ถาม-ตอบ ตามลักษณะเด่นของสังคีตลักษณ์แบบบลูส์ 12 ห้อง ผู้วิจัยจึงตีความรูปแบบประโยคการอิมโพรไวส์กลองชุดในช่วงบทนำของบทเพลง Penta Blues นี้ว่าเป็นการเรียบเรียงประโยคแบบ ถาม-ถาม-ตอบ

ส่วนถัดมาของบทเพลง Penta Blues คือการอิมโพรไวส์กลองชุดในห้องที่ 229-277 ที่มีความยาวทั้งหมด 4 คอรัส เป็นการอิมโพรไวส์กลองชุดที่ยาวพอสมควร ผู้วิจัยพบแนวคิดทางดนตรีในการอิมโพรไวส์ การเน้นย้ำจุดสำคัญในบทเพลง (Musical Landmark) โดยเป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมกับการอิมโพรไวส์เป็นเวลานาน จากการวิเคราะห์ทั้ง 4 คอรัส พบว่าหน่วยย่อยจังหวะเอก C (ภาพที่ 1) ถูกนำมาใช้บรรเลงตามแนวคิดการเน้นย้ำจุดสำคัญ โดยเป็นหน่วยย่อยจังหวะเอกที่มีการเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลัก ซึ่งมีความคล้ายกับการบรรเลงจังหวะหลักในห้องที่ 1-4 ของช่วงบทนำพบการใช้หน่วยย่อยจังหวะเอก C ในการอิมโพรไวส์ทั้ง 4 คอรัสอีก 3 จุด การเน้นย้ำหน่วยย่อยจังหวะเอกที่มีการเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลักนี้ พบในช่วงต้นคอรัสเป็นส่วนใหญ่ หรือพบในช่วงที่ความหนาแน่นของจังหวะลดน้อยลง สำหรับการบรรเลงด้วยแนวคิดนี้ เทอร์รี โอ มาฮอนนี ได้ให้คำแนะนำว่าผู้บรรเลงควรร้อง หรือทำความเข้าใจกับแนวทำนองของบทเพลงก่อน เพื่อให้เข้าใจจุดสำคัญของบทเพลงและสามารถนำจุดสำคัญนั้นมาใช้ในการอิมโพรไวส์กลองชุดได้ (O'Mahoney, 2004, p. 60.) การเน้นย้ำจุดสำคัญที่เกิดขึ้นในอิมโพรไวส์กลองชุดของดอร์สัน ทั้ง 4 คอรัส แสดงให้เห็นว่าดอร์สันมีความเข้าใจในแนวทำนอง และได้นำองค์ประกอบจากแนวทำนองมาใช้ขณะอิมโพรไวส์

ภาพที่ 1 หน่วยย่อยจังหวะเอก C ในบทเพลง Penta Blues

ที่มา: ผู้วิจัย

สำหรับแนวคิดการแต่งประโยคใหม่และการพัฒนาประโยคเป็นแนวคิดที่ถูกพบเป็นหลักในบทเพลง Airegin เนื่องจากการนำเสนอที่โดดเด่นของบทเพลง Airegin เป็นการบรรเลงหน่วยย่อยจังหวะเอกต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง หน่วยย่อยจังหวะเอกที่นำมาบรรเลงไม่ได้มีความสอดคล้องกัน มีเพียงรูติเมนต์ที่ส่วนใหญ่เป็นองค์ประกอบของหน่วยย่อยจังหวะเอกเหมือนกัน ผู้วิจัยตีความว่าการอิมโพรไวส์กลองชุดในบทเพลง Airegin มีพื้นที่ในการนำเสนอ 8-12 ห้อง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จำกัด จึงมีการมุ่งเน้นนำเสนอรูติเมนต์อย่างต่อเนื่องบนลักษณะจังหวะที่เป็นเซปต์ 1 ชั้นเป็นส่วนใหญ่เพื่อนำเสนอเทคนิคในการบรรเลงให้ได้มากที่สุด ความน่าสนใจสำหรับการนำเสนอรูติเมนต์ดังกล่าวคือการเพิ่มกลุ่มโน้ต 2-3 ตัวเข้าไปบรรเลงร่วมกับหน่วยย่อยจังหวะเอกที่มีรูติเมนต์เป็นองค์ประกอบตามจุดสังเกตที่ 1 และจุดสังเกตที่ 2

(ภาพที่ 2) มากกว่าการบรรเลงด้วยรูปแบบมื่อดั้งเดิมของรูตีเม้นท์นั้นตรง ๆ ซึ่งส่งผลให้การเน้นจังหวะที่ควรจะเป็นสำหรับรูตีเม้นท์นั้น ๆ ผิดแปลกไป

ภาพที่ 2 การเพิ่มกลุ่มโน้ต 2-3 ตัว C ในบทเพลง Airegin
ที่มา: ผู้วิจัย

แนวคิดการจัดกลุ่มโน้ตที่ผิดปกติ (Odd Groupings) เป็นแนวคิดที่พบทั้งบทเพลง Penta Blues และ Airegin แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นร่วมกับการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกด้วยการซ้ำ (Repetition) โดยเป็นการซ้ำหน่วยย่อยจังหวะเอกที่มีความยาวไม่สมส่วนกับอัตราจังหวะของแต่ละบทเพลง เช่นการซ้ำหน่วยย่อยจังหวะเอก E ที่มีความยาว 4 จังหวะอย่างต่อเนื่องบนอัตราจังหวะ 5/4 ในบทเพลง Penta Blues (ภาพที่ 3) หรือการซ้ำหน่วยย่อยจังหวะเอก J ที่มีความยาว 3 จังหวะอย่างต่อเนื่องบนอัตราจังหวะ 4/4 ในบทเพลง Airegin (ภาพที่ 4) การบรรเลงในลักษณะนี้ส่งผลให้เกิดการโอเวอร์เดอะบาร์ไลน์ (Over The Barline) กล่าวคือเกิดการบรรเลงกลองชุดข้ามห้อง ความแตกต่างของการใช้แนวคิดการจัดกลุ่มโน้ตที่ผิดปกติคือ ในบทเพลง Penta Blues ส่วนใหญ่พบในช่วงท้ายคอร์ส การบรรเลงแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้มีความหนาแน่นของจังหวะเพิ่มขึ้น และนำไปสู่การลดความหนาแน่นในช่วงถัดไป ซึ่งเป็นการสร้างความน่าติดตามให้การอิมโพรไวส์เป็นเวลานาน แต่สำหรับแนวคิดการจัดกลุ่มโน้ตที่ผิดปกติที่พบในบทเพลง Airegin จะเป็นการลดความหนาแน่นของจังหวะเพื่อส่งสัญญาณให้กับผู้ที่อิมโพรไวส์เป็นคนถัดไปแทน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการจัดกลุ่มโน้ตที่ผิดปกติในบทเพลง Penta Blues
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการจัดกลุ่มโน้ตที่ผิดปกติในบทเพลง Airegin
ที่มา: ผู้วิจัย

2) การพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก

การอิมโพรไวส์กลองชุดช่วงบทนำของบทเพลง Penta Blues มีการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกที่เป็นหลักทั้งหมด 2 แนวคิด ได้แก่ การซ้ำหน่วยย่อยจังหวะเอก และการประดับโน้ตด้วยรูติเมนต์ โดยมีการซ้ำที่เกิดขึ้นเป็นการซ้ำทั้งลักษณะจังหวะและเสียงจากหน่วยย่อยจังหวะเอกก่อนหน้าไว้ทั้งหมด ผู้วิจัยคาดว่า การซ้ำนี้เกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแปรจังหวะให้มีการเน้นจังหวะแตกต่างจากแนวคิดหลักในช่วงกลางคอรัส และการซ้ำเพื่อดำเนินความหนาแน่นของจังหวะในช่วงท้ายคอรัส ซึ่งจากการซ้ำดังกล่าวเป็นการซ้ำหน่วยย่อยจังหวะเอก B (ภาพที่ 5) ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยแนวคิดการประดับโน้ตด้วยรูติเมนต์บนการเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลัก แสดงให้เห็นว่าคอรัสไม่ได้อิมโพรไวส์อย่างไร้แบบแผน แต่เขามีความตั้งใจในการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกอย่างเป็นระบบ

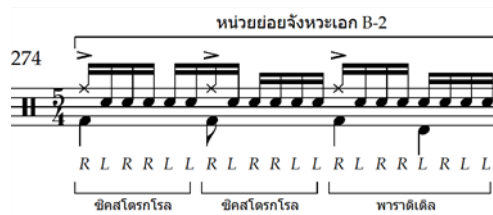

ภาพที่ 5 หน่วยย่อยจังหวะเอก B ในบทเพลง Penta Blues

ที่มา: ผู้วิจัย

แนวคิดการซ้ำยังเป็นแนวคิดที่ถูกพบมากที่สุดในการอิมโพรไวส์ทั้ง 4 คอรัสของบทเพลง Penta Blues โดยเป็นการซ้ำทั้งเสียงและลักษณะจังหวะเพื่อสร้างความต่อเนื่องของความหนาแน่นของจังหวะ และเกิดโอเวอร์เดอะบาร์ไลน์ตามมา เช่นเดียวกับบทเพลง Airegin ที่พบแนวคิดการซ้ำเช่นกัน เพียงแต่เกิดขึ้นที่หน่วยย่อยจังหวะเอก J (ภาพที่ 4) ในช่วงคอรัสที่ 2 ของช่วงทำนองหลัก C เท่านั้น ผู้วิจัยจึงตีความว่าการซ้ำดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อลดความหนาแน่นของจังหวะเพื่อส่งสัญญาณให้สมาชิกคนอื่นในวงเข้าทำนองหลักตอนจบต่อไป โดยไม่ได้ถูกใช้เป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอก

สำหรับแนวคิดการประดับโน้ต ผู้วิจัยพบว่าเป็นแนวคิดที่ถูกใช้เพื่อสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอกในการอิมโพรไวส์กลองชุดทั้ง 4 คอรัสของบทเพลง Penta Blues โดยเป็นการประดับโน้ตด้วยรูติเมนต์บนการเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลักเป็นส่วนใหญ่ (ภาพที่ 6) และในบทเพลง Airegin ผู้วิจัยยังพบว่าการประดับโน้ตด้วยรูติเมนต์บนการบรรเลงสแนร์ทูก 3 จังหวะในหน่วยย่อยจังหวะเอก H (ภาพที่ 7) ซึ่งเกิดแนวคิดการประดับโน้ตที่เกิดขึ้นในบทเพลง Airegin เกิดขึ้นเพียง 1 ห้องเท่านั้น จึงไม่ได้เป็นแนวคิดที่มีผลต่อการอิมโพรไวส์กลองชุดในบทเพลงนี้อย่างมีนัยสำคัญ

ภาพที่ 6 การประดับโน้ตด้วยรูติเม้นท์ในบทเพลง Penta Blues

ที่มา: ผู้วิจัย

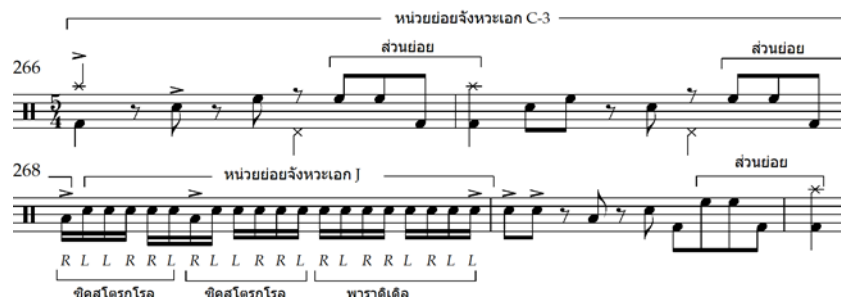

ภาพที่ 7 การประดับโน้ตด้วยรูติเม้นท์ในบทเพลง Airegin

ที่มา: ผู้วิจัย

ลำดับถัดมาคือแนวคิดการขยายประโยค (Extention) เป็นแนวคิดที่พบทั้ง 2 บทเพลง โดยการอิมโพรไวส์กลองชุดในบทเพลง Penta Blues บรรเลงการขยายประโยคเกิดขึ้นผสมผสานกับแนวคิดอื่น 2 ลักษณะคือ เกิดขึ้นหลังจากแนวความคิดซ้ำและเกิดขึ้นระหว่างแนวคิดการย่อยหน่วยย่อยจังหวะเอก (Fragmentation) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงการอิมโพรไวส์ 4 คอร์ด ขณะที่แนวคิดการขยายประโยคในบทเพลง Airegin จะบรรเลงโดยไม่ได้ผสมผสานกับแนวคิดการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกใด ๆ แต่ถึงแม้แนวคิดที่เกิดขึ้นทั้ง 2 บทเพลงจะมีความแตกต่างในด้านการบรรเลง แต่ผลลัพธ์ที่ได้มีความคล้ายคลึงกัน คือทำให้หน่วยย่อยจังหวะเอกต่าง ๆ มีความสมบูรณ์และต่อเนื่อง

สำหรับแนวคิดการย่อยหน่วยย่อยจังหวะเอกเป็นแนวคิดที่พบในบทเพลง Penta Blues ส่วนย่อยที่นำมาบรรเลงตามจุดต่าง ๆ ในแต่ละช่วง ล้วนเป็นส่วนย่อยที่แยกมาจากหน่วยย่อยจังหวะเอก C-3 ที่มีการเน้นจังหวะแบบแนวคิดหลัก ซึ่งเกิดขึ้นจังหวะยกของจังหวะที่ 4 (ภาพที่ 8) หน่วยย่อยจังหวะเอกดังกล่าวใช้บรรเลงในแนวคิดทางดนตรีการเน้นย้ำจุดสำคัญด้วย

ภาพที่ 8 แนวคิดการย่อยหน่วยย่อยจังหวะเอกในบทเพลง Penta Blues

ที่มา: ผู้วิจัย

3) รูติเมนต์ที่สำคัญ

องค์ประกอบที่ใช้สร้างหน่วยย่อยจังหวะเอกของบทเพลง Penta Blues และ Airegin ล้วนใช้รูติเมนต์พาราดีเคิล เป็นองค์ประกอบทั้งหมด โดยบทเพลง Penta Blues มีการใช้รูติเมนต์ซิคส์โตรกโรลรูปแบบมือ RLRLRL 2 ชุด และ พาราดีเคิลรูปแบบมือ RLRLRL 1 ชุด มาใช้ติดต่อกันเพื่อสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอก B (ภาพที่ 5) และบทเพลง Airegin ได้ใช้รูติเมนต์พาราดีเคิลรูปแบบมือ RLRLRL มาเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอกเป็น ส่วนใหญ่ นอกจากนี้กลุ่มรูติเมนต์ซิคส์โตรกโรล 6 ตัวยังถูกนำมาผสมผสานกับกลุ่มโน้ต 3 ตัว เพื่อสร้างหน่วยย่อยจังหวะ เอกที่มีกลุ่มโน้ต 9 ตัว โดยพบได้ทั้งบทเพลง Penta Blues และ Airegin

รูติเมนต์ดับเบิลสโตรกเป็นอีกหนึ่งรูติเมนต์ที่พบทั้ง 2 บทเพลงเช่นกัน โดยมีจุดที่แตกต่างกันคือ ในบทเพลง Penta Blues มีการใช้รูติเมนต์ดับเบิลสโตรกเพื่อสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอก E ที่มีความยาว 4 จังหวะ (ภาพที่ 3) การบรรเลงในลักษณะนี้ทำให้เกิดโอเวอร์เดอะบาร์ไลน์ในเวลาถัดมา ขณะที่รูติเมนต์ดับเบิลสโตรกที่เกิดขึ้นในบทเพลง Airegin ถูกนำมาใช้ร่วมกับแนวคิดการประดับโน้ตบนการบรรเลงสแนร์ทุก 3 จังหวะ การบรรเลงดังกล่าวเป็นเพียง การเพิ่มสีสันระหว่างหน่วยย่อยจังหวะเอกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบทเพลง Airegin

ในส่วนของรูติเมนต์ไฟว์สโตรกโรล แดร์ก เป็นรูติเมนต์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย พบแค่ในบทเพลง Penta Blues เพียง บทเพลงเดียว และถูกใช้บรรเลงในแนวคิดการประดับโน้ต หรือบรรเลงในช่วงสั้น ๆ 1 ห้องเท่านั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่า การใช้รูติเมนต์ไฟว์สโตรกโรลและแดร์กในลักษณะดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มสีสันในการบรรเลงเป็นครั้งคราว มากกว่าจะเป็นรูติเมนต์หลักที่ใช้ในการสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอก

จากประเด็นในการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ภาพรวมการอิมโพรไวส์กลองชุดของดอร์สันใน บทเพลง Penta Blues และ Airegin มีแนวคิดในประเด็นต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกันหลายประเด็น แต่มีวิธีการนำเสนอที่ แตกต่างกัน สำหรับบทเพลง Penta Blues ที่มีการอิมโพรไวส์กลองชุดในช่วงบทนำและช่วงการอิมโพรไวส์กลองชุด 4 คอรัส ซึ่งมีพื้นที่ในการนำเสนอมากกว่าบทเพลง Airegin ที่เป็นการอิมโพรไวส์กลองชุด 8-12 ห้องสลับกับเครื่องดนตรี อื่นในช่วงทำนองหลัก B และ C พอสมควร เนื่องจากโครงสร้างของบทเพลง Penta Blues ถูกเปิดช่วงบทนำด้วย การบรรเลงกลองชุด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการใช้แนวคิดการอิมโพรไวส์กลองชุดโดยยึดจังหวะหลักสำหรับการนำเสนอ

ในช่วงบทนำโดยไล่ระดับความเข้มข้นของความหนาแน่นของจังหวะได้อย่างเหมาะสม นำพาไปสู่การเข้าช่วงทำนองหลักของบทเพลงได้อย่างหนักแน่น และใช้แนวความคิดการเน้นย้ำจุดสำคัญในบทเพลงในช่วงการอิมโพรไวส์กลองชุดทั้ง 4 คอรัส ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้การอิมโพรไวส์กลองชุดในบทเพลง Penta Blues ได้มีพื้นที่แสดงการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกที่หลากหลายและมีแบบแผนในระหว่างการเน้นย้ำจุดสำคัญต่าง ๆ อีกทั้งการเน้นย้ำจุดสำคัญยังทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงชีพจรอัตราจังหวะ 5/4 ได้เป็นช่วง ๆ ซึ่งการบรรเลงด้วยแนวคิดนี้มีความเหมาะสมกับการอิมโพรไวส์กลองชุดเป็นเวลานาน

ขณะที่บทเพลง Airegin แม้จะมีพื้นที่ในการนำเสนอการอิมโพรไวส์กลองชุดน้อยกว่าบทเพลง Penta Blues การบรรเลงด้วยแนวความคิดแต่งประโยคขึ้นใหม่และการพัฒนาประโยคจึงมีความเหมาะสมกับการอิมโพรไวส์ในบทเพลงนี้มาก เนื่องจากตัวบทเพลงมีความเร็วโน้ตตัวดำเท่ากับ 302 ต่อนาที เป็นความเร็วที่มากกว่าบทเพลง Penta Blues อย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาหน่วยย่อยจังหวะเอกอย่างมีแบบแผนอาจเป็นวิธีการบรรเลงที่ใช้ความคิดขณะบรรเลงมากเกินไป การบรรเลงด้วยหน่วยย่อยจังหวะเอกที่มีรูติเม้นท์เป็นองค์ประกอบอาจเป็นวิธีคิดที่เรียบง่ายขณะบรรเลง และสามารถถ่ายทอดเทคนิคการบรรเลงได้อย่างมีชั้นเชิง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการอิมโพรไวส์กลองชุดในบทเพลงนี้มีการบรรเลงรูติเม้นท์อย่างเข้มข้น และมีช่องว่างระหว่างการบรรเลงน้อย แสดงให้เห็นถึงเทคนิคการบรรเลงที่มากมายและสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นว่าดอร์สันเป็นมือกลองที่มีความชำนาญด้านการใช้รูติเม้นท์ในการสร้างสรรค์การบรรเลงกลองชุดของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องวิเคราะห์การอิมโพรไวส์กลองชุดของ อัลัน ดอร์สัน ในบทเพลง Penta Blues และ Airegin จากอัลบั้ม 'Waltzin' with flo ทำให้ทราบถึงแนวคิดและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ดอร์สันอิมโพรไวส์กลองชุดอย่างชัดเจน นอกเหนือจากการศึกษาการอิมโพรไวส์กลองชุดแล้วนั้น การศึกษาการบรรเลงประกอบเพื่อสนับสนุนเครื่องดนตรีอื่นในวง หรือการศึกษาทบประพันธ์ที่ดอร์สันเป็นผู้ประพันธ์นั้น ก็เป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเช่นกัน เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดหรือมุมมองทางดนตรีต่าง ๆ ของดอร์สันมากขึ้น

ประเด็นที่ค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้เช่น การเกิดโอเวอร์เดอะบาร์ไลน์ หรือการใช้รูติเม้นท์สร้างหน่วยย่อยจังหวะเอกต่าง ๆ หรือประเด็นอื่น ๆ การศึกษาประเด็นเหล่านี้จากมือกลองคนอื่นก็สามารถสร้างประโยชน์กับผู้ที่กำลังศึกษากลองชุดได้เช่นกัน ประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นกับการอิมโพรไวส์กลองชุดที่ปัจจุบันสามารถพบเห็นได้บ่อยครั้งซึ่งมือกลองแต่ละคนก็มีแนวคิดหรือวิธีการบรรเลงที่แตกต่างกันออกไป การศึกษาประเด็นดังกล่าวจะทำให้มีมุมมองต่อการสร้างโอเวอร์เดอะบาร์ไลน์ หรือการสร้างหน่วยย่อยจังหวะเอกเพิ่มขึ้น และสามารถนำมาปรับใช้กับการอิมโพรไวส์กลองชุดของตัวเองได้

โน้ตบทเพลง Penta Blues และ Airegin

บรรณานุกรม

- เจตนิพิฐ สังข์วิจิตร. (2567). การตีความการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้าในบทเพลง Like What?. *Mahidol Music Journal*. 7(1). น. 124-139. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mmj/article/view/271246/184389>
- เจตนิพิฐ สังข์วิจิตร. (2565). *โมเดิร์นแจ๊ส (Modern Jazz)*. ธนาเพลส.
- ชนุตม์ เตชธนนันท์. (2555). *Over The Barline*. [Video, education DVD]. คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2564). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. ธนาเพลส.
- ธีรัช เล่าห์วีระพานิช. (2562). *ทฤษฎีดนตรีแจ๊สและการอิมโพรไวส์*. สำนักพิมพ์พัชรดาวิ.
- ธีรัช เล่าห์วีระพานิช. (2564). *แจ๊ส: สุนทรียภาพแห่งเสียงเสรี (Jazz Styles and Analysis)*. สำนักพิมพ์พัชรดาวิ.
- ผจญ พิบูน. (2558). รุดิเมนต์กับการพัฒนาทักษะผู้เล่นกลอง (The Use of Rudiments to Develop Drummers' Skill). *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 7(2). น. 215-216.
- พลังพล ทรงไพบูลย์. (2561). “เปลี่ยน” บทเพลงสำหรับวงแจ๊สทรีโอและวงออร์เคสตรา. *วารสารดนตรีรังสิต*. 13(2). น. 45-57. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rmj/article/view/139165/103350>
- อานุภาพ คำมา. (2561). จังหวะหน้าทับปรับไ้สำหรับกลองชุด. *วารสารดนตรีรังสิต*. 13(2). น. 145-153. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rmj/article/view/139174/103357>
- Cook, G. (1997). *Teaching Percussion*. (2nd ed.). Schirmer.
- Igoe, T. (2010). *Great Hand for a lifetime*. Hal Leonard.
- Lawhorn, L, B. (2015). *The Evolution of Contemporary Gospel Drumming*. [Doctoral Dissertation, University of North Carolina]. <https://libres.uncg.edu/ir/uncg/listing.aspx?id=18145>
- Mahoney, T.O. (2004). *Motivic Drumset Soloing A Guide to Creative Phrasing and Improvisation*. Hal Leonard.
- Ramsay, J. (1997). *The Drummer's Complete Vocabulary As Taught By Alan Dawson By John Ramsay*. Alfred Publishing Co., Inc.
- Riley, J. (1994). *The Art of Bop Drumming*. Manhattan Music, Inc.